

40 dagentijd
"De Samenwerking"

2019

Thema:
"Een nieuw begin"

Overpeinzingen bij het thema

Beginnen

Niets makkelijker dan beginnen.

Er is een witte pagina, je hoeft niets uit te gummen
of te veranderen, je begint gewoon.

Niets moeilijker dan beginnen.

De eerste letter of streep op papier.

Is het niet pure willekeur?

Een blinde greep die dan het hele proces dat volgt
verregaand bepaalt?

Niets onmogelijker dan beginnen.

Er is altijd al iets.

Voor anderen lijkt je geboorte een begin,
maar een geboorte is iets anders dan een begin,
dat kindje is er al.

Je zelf heeft geen begin.

Heb je dan ook geen einde?

Het moeilijkste bij elk begin:

niet te laat beginnen en niet te vroeg.

Te laat: dat vindt iedereen erg.

Dat begrijpt iedereen.

De trein is weg.

Iemand die je opwachtte is dood.

Te vroeg is niet minder hinderlijk.

Soms erger dan te laat.

Denk aan gasten die te vroeg aanbellen.

De werkelijkheid kent geen te vroeg of te laat.

De tijd is niet vroeg of laat,

de tijd zegt alleen 'nu'.

En nu?

Natuurlijk vraag ik me af of iemand überhaupt opnieuw kan beginnen.

Het gaat allereerst over het loslaten
van de vaak vastgeroeste pastronen in je leven
en je vervolgens openstellen
voor wat zich aandient.

Je weet niet wat het leven voor je in petto heeft,
maar de bereidheid het oude los te laten
is een groot goed.

Inhoud:

Overpeinzingen bij het thema	2
Voorwoord	5
Liturgisch bloemschikken	7
Spaardoosjes	8
Cantorij Goede Week	9
Diensten in de 40 dagentijd	10
Lied van een gevangene	13
Opnieuw beginnen: een weg om samen te gaan	14
Projectlied	18
Nieuw begin	20
Het symbool van een nieuw begin	21
Een nieuw begin in Lewedorp	22
De betekenis van de Palmpasen stok	24
Kleurplaat	25
Orde van dienst viering Witte Donderdag	26
Orde van dienst viering Goede Vrijdag	30
Orde van dienst viering Paasnacht	32
Paasgroeten	38
Gedicht	39
40 dagen knutsel	40
De ingrediënten van het klassieke wentelteefjesrecept	42
Gedicht	45
Gebed	46
Pasen	47
Ieder mag opnieuw beginnen	48

Aan de gemeenten Borssele, 's-Heer Arendskerke, Lewedorp en Nieuwdorp

In een ver verleden werd de protestantse gemeente 's-Heer Arendskerke uitgenodigd om samen met de protestantse gemeenten 's-Heer Abtskerke en Nisse mee te werken aan het maken van een boek voor de veertigdagentijd, de voorbereidingstijd op het Paasfeest. Inmiddels zijn er allerlei verschuivingen geweest op het kerkelijke erf in de regio als het gaat over de samenwerking tussen gemeenten. 's-Heer Abtskerke en Nisse gingen samenwerken met andere gemeenten en 's-Heer Arendskerke ook. Maar het veertigdagenboek bleef, zij het dan ook door anderen samengesteld. De laatste jaren werd het gemaakt door het drietal gemeenten van de federatie 'De Samenwerking': Borssele, 's-Heer Arendskerke en Lewedorp. In 2018 is Nieuwdorp tot deze federatie toegetreden en met gepaste trots presenteren we het eerste veertigdagenboek dat door de vier gemeenten is voorbereid en dat, naar wij hopen, in de vier gemeenten gebruikt zal worden.

In het boek treft u praktische informatie aan. U kunt lezen over de kerkdiensten, het symbolisch bloemschikken, het project van de diaconie. Het projectlied van de kindernevendienst is in het boek te vinden en ook de liturgie voor de vieringen in de Goede Week.

Daarnaast kunt u allerlei bezinnende teksten lezen rondom het thema. We hebben aansluiting gezocht bij het thema van Kerk in Actie 'Een nieuw begin', maar hebben daar wel enkele vragen bij gesteld, zodat het thema van ons boek luidt 'Een 'nieuw' begin?!'. Rondom dit thema hebben we mensen geïnterviewd en onze overpeinzingen opgeschreven.

Verder vindt u in dit boek om creatief met het thema bezig te zijn. We hopen dat zo voor ons allen de veertigdagentijd een tijd van bezinning en goede voorbereiding op het Paasfeest zal zijn. En natuurlijk hopen we elkaar in de diensten te ontmoeten.

Het boek is dit jaar voorbereid en samengesteld door Jaap Bruinooge, Wilma de Buck, Karin Leenhouts Nelleke Los, Anke de Vos, Marjo Wisse en Peter de Zwarte. Liesbeth Knuit kon door ziekte dit jaar niet meedoen. Ook vanaf deze plaats wensen we haar en haar gezin alle goeds en we spreken de hoop uit dat ze er volgend jaar weer bij is.

Het is de bedoeling dat de boekjes gedurende de veertigdagentijd in de kerkdiensten gebruikt worden. Dus als u een boekje mee naar huis neemt, dit alstublieft de volgende zondag weer meenemen naar de kerk. Bij federatiediensten zullen we zorgen dat de boekjes uit de kerken die op die zondag gesloten zijn worden meegenomen. Na de Paasnacht mag u het boekje mee naar huis nemen om het te bewaren.

Een goede veertigdagentijd gewenst en gezegend Paasfeest.
M.J. Wisse

Liturgisch bloemschikken veertigdagentijd en Pasen "Een nieuw begin"

In de veertigdagentijd leven we toe naar Pasen, feest van een nieuw begin. Jezus' liefde leert ons dat we steeds weer een nieuwe start kunnen maken. Het getal 8 zal in de schikking van de veertigdagentijd steeds zichtbaar zijn. Het getal 8 staat symbool voor een nieuw begin. In sommige kerken staat een achtvormige doopvont of de entree van de kerk is achthoekig, uitingen van vernieuwing.

De bloemschikkingen in de veertigdagentijd worden gemaakt door Coby van Westen (Borssele) Jany Hoogerland ('s-Heer Arendskerke) Lenie Amperse en Ineke Jille (Lewedorp) en Griet Aarnoutse (Nieuwdorp)

Spaardoosjesactie 2019

In het begin van de 40-dagentijd ontvangt u een spaardoosje. De 40-dagentijd wordt door velen gezien als een tijd van inkeer en voorbereiding op Pasen. Misschien dat u zelfs meedoet aan een vorm van vasten. Juist in deze tijd is het goed om te denken, en iets te betekenen voor allen die het minder goed hebben. De bedoeling is dat het doosje (gevuld) met Pasen weer ingeleverd wordt. De opbrengst is voor het project van de vier diaconieën t.b.v. Amecet.

Cantorij Goede Week

Het is inmiddels een goede gewoonte om voor de vieringen in de goede week voor de plaatselijke cantorij of zanggroep versterking te vragen van zangers uit de andere gemeenten. Zo nodigen we dit jaar ieder die graag zingt uit om vanaf 11 maart de repetities van de cantorij te 's-Heer Arendskerke mee te maken. De repetities beginnen om 20.00 uur en worden gehouden in de Petruskerk. De cantorij-plus zal meewerken aan de vieringen op Palmzondag, Witte Donderdag, Goede Vrijdag en Paasnacht.

(Nota bene: tijdig aanwezig zijn voor de repetities, omdat de deur van de consistorie niet van buiten af geopend kan worden)

DIENSTEN IN DE VEERTIGDAGENTIJD EN PASEN 2019

de diensten beginnen tenzij anders aangekondigd om 10.00 uur

Eerste zondag - 10 maart - Invocavit

Kiezen

Deuteronomium 5: 6-21 en Lucas 4: 1-13

Federatiedienst in 's-Heer Arendskerke

voorganger: ds. M.J. Wisse

Nieuwdorp

voorganger: ds. E. Rooze

Tweede zondag - 17 maart - Reminiscere

Wakker worden

Exodus 34: 27-35 en Lucas 9: 28-36

Borssele

voorganger: dhr. G. Slabbekoorn

's-Heer Arendskerke

voorganger: mevr. Datema

Lewedorp en Nieuwdorp in Lewedorp, biddag

voorganger: ds. K.A. v.d. Jagt

Derde zondag - 24 maart - Oculi

Geduld

Exodus 6: 2-8 en Lucas 13: 1-9

Borssele

voorganger: ds. M.J. Wisse

's-Heer Arendskerke

voorganger: dhr. Slabbekoorn

Lewedorp. dienst van Schrift en Tafel

voorganger: ds. T. Zijlstra

Nieuwdorp

voorganger: ds. H. Catsburg

Vierde zondag - 31 maart - Laetare

Vergeven

2 Kronieken 36: 14-23 en Lucas 15: 11-32

Federatiedienst in Lewedorp, dienst van Schrift en Tafel

voorganger: ds. M.J. Wisse

Vijfde zondag - 7 april - Judica

Teruggeven

Jesaja 58: 7-10 en Lucas 20: 9-19

Borssele:

voorganger: ds. M.J. Wisse

's-Heer Arendskerke

voorganger: ds. G. Th. Grootjans

Lewedorp

voorganger: mevr. P.A. Roggeband-Baaij

Nieuwdorp

voorganger: mevr. M. Meulensteen-Rink

Zesde zondag - 14 april - Palmarum

Juichen

Lucas 19: 29-40, Jesaja 50: 4-7 en Lucas 22:1-23:56 (fragmenten)

Federatiedienst in 's-Heer Arendskerke

voorganger: ds. M.J. Wisse

Nieuwdorp

voorganger: ds. W. Lolkema

Goede week

Vespers op 15, 16 en 17 april, steeds om 19.30 uur in 's-Heer Abtskerke

Witte Donderdag 18 april, federatiedienst in 's-Heer Arendskerke; dienst van Schrift en Tafel

19.30 uur

voorganger: ds. M.J. Wisse

Goede Vrijdag 19 april, federatiedienst in 's-Heer Arendskerke

19.30 uur

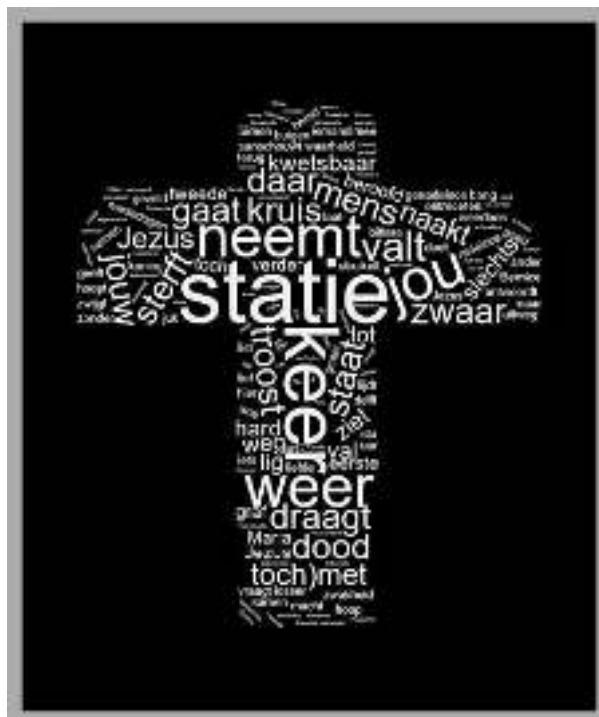
voorganger: ds. M.J. Wisse

Kinderpaaswake 20 april, federatiedienst in Nieuwdorp

17.00 uur

Paaswake 20 april, federatiedienst in 's-Heer Arendskerke

22.00 uur dienst van Schrift en Tafel

Lied van een gevangene

Hoe ben ik hier beland? In dit benarde,
in deze helle-kooi, niet om te harden
in deze lege godverlaten bunker?
Hier moet ik eenzaam tuchten, ongezien.

Ik ben een weg gegaan die mij misleidde.
Ik heb misdaan. Ik kon mij niet bevrijden
uit woeste wirwar van omstandigheden -
wie helpt mij dragen 'eigen stomme schuld'?

In nachten eindeloos spoken de dromen
dat het voorgoed is, nooit meer goed zal komen
dat ik zo ben en levenslang zal blijven,
en steeds opnieuw de deur valt in het slot.

Een morgen van een dag komt mij voor ogen
iemand met ogen die mij zien, twee ogen
die naar mij kijken, vol van mededogen
en tot mij spreken: Jij daar, wanhoop niet.

Wie ben jij, spreekt een stem, wie wil je worden?
Denk je een wereld in waar jij wilt leven:
een mens voor mensen, ziel en lichaam geven -
jij daar, God weet, zo wordt het, wees niet bang.

Huub Oosterhuis (ter gelegenheid van 60 jaar justitiepastoraat)

Opnieuw beginnen: een weg om samen te gaan

Arjan Noordhoek

Kerk in de bajes?

De aandacht van de christelijke kerk voor gevangenen is één van de zeven werken van barmhartigheid: 'Ik zat gevangen en jullie kwamen naar mij toe' (Mattheüs 25:36). Eén van de kenmerken die het christelijk geloof zo uniek maken, is dat gevangenen niet zonder meer afgeschreven zijn, maar dat ze bezocht worden.

Hoe kijken we aan tegen detentie en tegen gedetineerden, mensen die als daders schuldig zijn bevonden en hun vrijheid kwijt zijn? En wat zegt dat dan over onze schuld en vrijheid? God is een God van bevrijding! Dat betekent dat opnieuw beginnen, niet alleen geestelijk, maar ook concreet materieel en sociaal, het uitgangspunt zal moeten zijn. Bevrijd worden van kwaad dat aan strafbare feiten ten grondslag ligt, is vaak een langdurig proces van verandering; een proces met vallen en opstaan. Echte vrijheid is veel meer dan 'niet gevangen zitten'. **Bevrijding is een weg om samen met andere gelovigen te gaan en de kerk in de bajes kan een leidraad zijn, een onderdeel van die weg.**

De Schrift in de bajes

Hoe spreken wij, als kerk, en als predikanten die aangesteld zijn voor geschonden mensen? Welke taal kan ons helpen om de weg naar ons binnenste te gaan? Vaak spelen de psalmen in onze diensten een grote rol. En als er een zelfgeschreven gedicht wordt voorgelezen, is de overeenkomst in taal vaak verrassend: altijd met een roep om

recht en een klacht over het onbegrepen zijn door mensen. In de psalmen hebben woorden als verlossing en bevrijding een heel concrete, materiële kant, ook als het gaat over geestelijke zaken.

De verhalen van het Nieuwe Testament spreken achter de tralies heel direct aan, omdat we er mensen - onder wie Jezus zelf - tegenkomen, die in de gevangenis vastzitten vanwege twijfelachtige beschuldigingen. Vaak hebben zij geleden onder een in hun ogen corrupte rechtsgang.

Als je het proces rondom de kruisiging van Jezus leest met de ogen van mensen die gevangen zitten, ontdek je heel veel nieuwe aspecten. In de Bijbel is de werkelijkheid van de gevangenis voor veel profeten en apostelen heel concreet en ook heel nabij. Ik merk dan ook met regelmaat dat de Bijbel voor gedetineerden in de gevangenis tot leven komt: ze herkennen zich in de taal van de psalmen en kunnen zich identificeren met de personen die proberen Jezus te begrijpen en te volgen. Vaak worden er bijbels gevraagd en wordt er in gelezen vanuit een existentiële behoefte en nood. Wat ben ik nog waard, wie zit er straks na mijn straftijd nog op mij te wachten?

Exodus als model van bevrijding

Wat is vrijheid? Er is in het Bijbelboek Exodus een lange weg te gaan vanaf het moment van bevrijding tot aan het moment van binnentrekken in het beloofde land.

Vanuit het justitiepastoraat is voor de opvang van ex-gedetineerden het landelijke Exodus-project opgezet, als een nazorgaanbod voor de ex-gedetineerde, als die gemotiveerd is om aan zichzelf te werken. Momenteel is Exodus Nederland in 11 steden aanwezig met huizen voor begeleid wonen, en vangt zo velen na de detentie op. Landelijk gezien krijgt de nazorg vorm in een maatjesproject, uitgevoerd door

zo'n 1500 vrijwilligers en begeleid door 250 professionele hulpverleners. Veel vrijwilligers nemen deel aan de kerkdiensten in de gevangenissen.

Kerken met Stip

Het aanbod van de Exodus-organisatie mag in zijn verschillende vormen gezien worden als wat in het verlengde ligt van het werk waar wij als justitiepredikanten voor staan. Als een concrete, diaconale handreiking om inhoud en invulling te geven aan de grote bijbelse woorden die wij al binnen de muren mogen uitspreken.

Op dit moment is er een landelijk netwerk van 75 kerken die bekend staan als 'Kerken met Stip'. Die een lage drempel willen hebben voor mensen met een strafblad. Met kerkleden die als vrijwilliger in de bajeskerkdienst komen en zo contacten maken die na de vrijlating door kunnen gaan in de eigen kerk of gemeente. Met 'warme overdracht' worden zo de contacten die binnen de muren gelegd zijn, omgezet in een steunend netwerk van gemeenschappen waar de ex-gedetineerde welkom is.

Er zijn in de nabije toekomst nog veel mensen nodig met zo'n stevige, gelovige

visie om te helpen 'gevangenen te bevrijden'. Mensen, die niet meepraten met

maatschappelijke vooroordelen over 'de gevangenis als luxe hotel'. Mensen, die het avontuur van de ontmoeting aandurven, omdat de liefde van Christus hen daartoe dringt. Mensen, die zich verbonden weten met een kerkelijke gemeenschap, die er voor kiest om Christus met hoofd en handen present te stellen in de levens van mensen aan de rand.

Bevrijding van alle kwaad dat aan strafbare feiten ten grondslag ligt, is vaak een langdurig proces van verandering. En is opnieuw beginnen vaak een proces van vallen en opstaan. Echte vrijheid is veel meer dan 'niet gevangen zitten'. Bevrijding en opnieuw beginnen is daarom een weg om samen te gaan!

Meer info:

-www.exodus.nl

-www.kerkenmetstip.nl

-www.kerkenengevangenen.nl

-www.silogemeente.nl

Arjan Noordhoek (1952) werkte van 1980 tot 2018 als protestants geestelijk verzorger in diverse instellingen van Justitie. Gestart in de justitiële jeugdinstelling Overberg volgden Huizen van Bewaring in Rotterdam, Breda en Utrecht. Daarna de tbs kliniek te Almere en het Pieter Baan Centrum waar hij dit jaar afscheid nam vanwege emeritaatsleeftijd. Als voorganger van de Baptisten Silo-gemeente in Utrecht konden bruggen worden geslagen tussen kerk en gevangenis, waaronder een maandelijks maaltijdproject voor nazorg en doorzorg.

Wij bidden om een nieuw begin

Projectlied Veertigdagentijd en Pasen 2019

tekst: Erik Idema, muziek: Gerard van Amstel

Zing elke week het refrein, het couplet van de zondag en dan weer het refrein

Wij bid - den om een nieuw be - gin, een
nieuw be-gin van le - ven. God, stuur ons toch uw
we - reld in om lief - de door te ge - ven.

1. In de woës - tijt klinkt de stem van de macht:
'Ik zal je lei - den, ik geef je mijn kracht.
Buig je voor mij, dan ver - drijf ik je pijn.
Ik maak je ko - ning in de - ze woës - tijt.' Wij

2. Hoog op een berg is de hemel dichtbij -
open je ogen, dan ben je erbij.
Blijf toch niet slapen, vandaag is de dag
dat je Gods glorie aanschouwen mag.

3. Groeien duurt lang en het gaat niet zo snel.
Wat nu niet lukt, dat kan volgend jaar wel.
Geef het niet op, want de Heer heeft geduld.
Hij blijft geloven en komt je te hulp.

4. Iemand ging weg, maar hij kwam weer terug.
Hij was op zoek naar het grote geluk.
Nu is het feest, want hij hoort er toch bij.
Als hij jouw broer was, was jij dan ook blij?

5. 'Zorg voor mijn wijngaard, geniet er maar van.
Ik krijg mijn deel, vind je dat een goed plan?'
Dat zei een man, maar wat kreeg hij veel spijt,
want na een tijd was hij alles kwijt.

6. Kijk naar de koning van vrede en recht.
Hij is een redder, een held die niet vecht.
Zwaai met een palmtak en weet wat je ziet:
Hij brengt je vreugde, maar heeft ook verdriet.

7. Jezus gaf hoop aan de mensen in nood.
Maar wie hielp hem in het uur van zijn dood?
God laat niet los waar hij ooit aan begon.
Hij geeft het leven als licht van de zon.

*Wij bidden om een nieuw begin,
een nieuw begin van leven.
God, stuur ons toch uw wereld in
om liefde door te geven.*

Nieuw begin

Geniet van het leven
als de storm loeit of
als het lente is
geniet van het leven
als de regen plenst of
als het lente is
zing en geniet
vlieg als vlinders
door de blauwe lucht
geniet en wees niet bang

geniet van elke dag
huil als het moet tot
je bijna stikt in je tranen
en geniet toch van die dag
pluk elke vrucht die
je aan die dag ziet hangen
elke dag een lach
pak de liefde vast en omarm die
de zon ook voor die dag

elke dag een lach
zelfs als het een lach van
herinnering zal zijn
elke dag een lach
zelfs huilen van verdriet
is herinneren aan de lach
van de liefde
de herinnering aan eens het
paradijs
zorgt voor een lach op elke dag

elke dag als een geschenk
zelfs als die zo zwaar

en moeilijk is,
maar toch vol met licht
elke dag heeft een lach
zelfs als het lijkt
of het einde nadert
niet het einde, maar een begin
een eindeloos, nieuw begin

in de laatste nacht
zal Hij de Zijnen dragen
naar het eeuwig licht!

Het symbool van een nieuw begin

Maak van gekleurd papier kleine snippers, of maak van gekleurd crêpepapier kleine propjes. Plak ze op de tekening als mozaïek, vakje voor vakje.

Je mag natuurlijk ook gewoon kleuren.

Begin er maar aan, veel plezier!

Een nieuw begin!

Mijn naam is Mariska Ozgan-van Gulp. Ik ben op Lewedorp geboren en getogen en mij is gevraagd om een stukje te schrijven over ons nieuw begin in 2018. Onze broodjeszaak Turks & Zo.

In 2014 kochten we de voormalige bakkerij + winkel aan de Burg Lewestraat in Lewedorp van de familie Vasse. Een heerlijk pand met zeeën van ruimte en volop mogelijkheden.

Ikzelf ben toen in 2015 begonnen met het opzetten van een damesmodezaak in de vroegere winkel en tot op de dag van vandaag loopt dat goed.

Mehmet, mijn man, wilde altijd al graag een eigen broodjeszaak starten, maar had er nooit de juiste locatie voor gevonden wat te combineren was met ons gezin. Dat was deze locatie wel.

Helaas kwamen er gezondheidsproblemen op ons pad en moesten we onze plannen op een laag pitje zetten. Gelukkig zijn alle problemen overwonnen en is Mehmet weer gezond verklaard.

Begin 2018 heeft Mehmet zijn baan opgezegd en vol goede moed zijn we begonnen met de verbouwing van de bakkerij en het inrichten ervan. Het was voor ons natuurlijk ontzettend spannend om zo'n stap te nemen.

Op de braderie van 2018 draaiden we een proefdagje. Wat was het druk en wat moesten de mensen lang wachten! Maar we kregen veel leuke reacties en hadden echt zin om te starten.

21 juni was het zover, de officiële opening! Voor ons een nieuw begin van een nieuwe zaak! We worden breed gedragen door onze mededorpsbewoners en we mogen met veel plezier onze klanten helpen, waar we heel dankbaar voor zijn.

Zo was voor ons 2018 een spannend jaar, waarin we heel veel meegemaakt en gedaan hebben en we hopen dat 2019 een nog beter jaar mag worden, in alle opzichten!

Ik zou zeggen, loop gerust eens binnen in onze broodjeszaak/winkel voor een gezellig praatje en iets lekkers! ;-)

Hartelijke groet,

Mariska Ozgan.

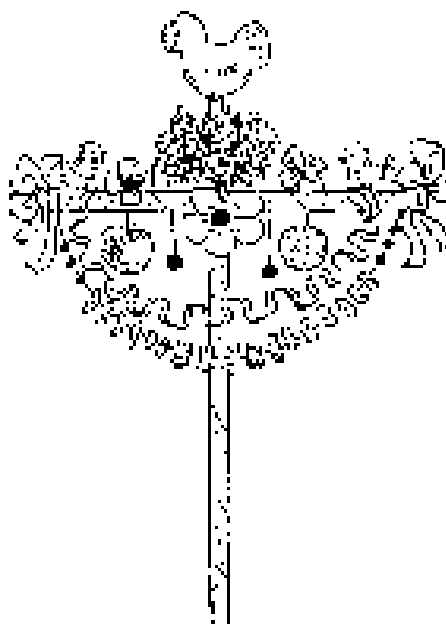

De betekenis van een Palmpasen stok:

Voor Palmpasen (ook wel palmzondag genoemd) wordt de Palmpasen stok gemaakt.

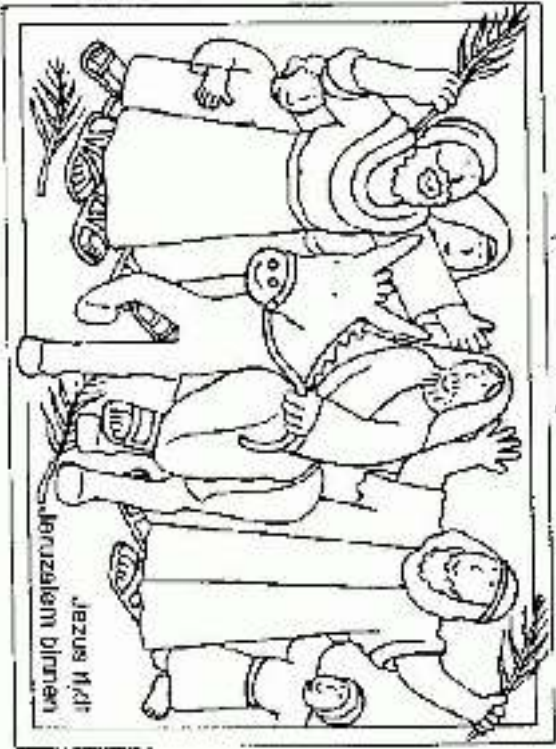
Zo'n stok heeft de vorm van een kruis. Er horen bepaalde vaste attributen bij, die elk een eigen betekenis hebben, zoals o.a.:

- Het kruis staat symbool voor het kruis waaraan Jezus stierf (Goede Vrijdag).
- Palmtakken staan symbool voor de intocht in Jeruzalem (Palmzondag). In Nederland worden deze vaak vervangen door buxustakken.
- 30 rozijnen staan symbool voor de 30 zilverlingen waarvoor Judas, Jezus verried.
- Het brood van het haantje staat symbool voor het breken en verdelen door Jezus van het brood bij het laatste avondmaal (Witte Donderdag). De haan staat symbool voor de haan die kraaide nadat Petrus drie keer had gezegd dat hij Jezus niet kende (Goede Vrijdag/vroege ochtend).
- Eieren staan symbool voor nieuw leven (Paaszondag).
- We versieren de stok met kleurige linten, figuurtjes en snoep. Zo laten we zien dat het al snel Paasfeest wordt!

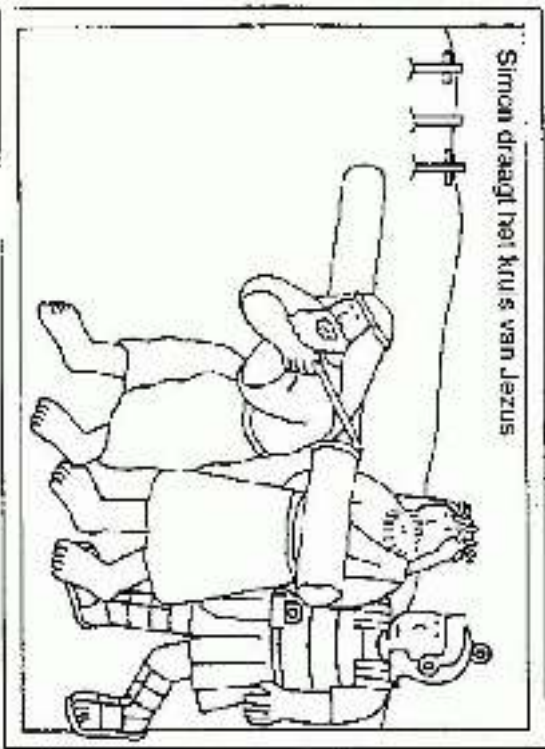

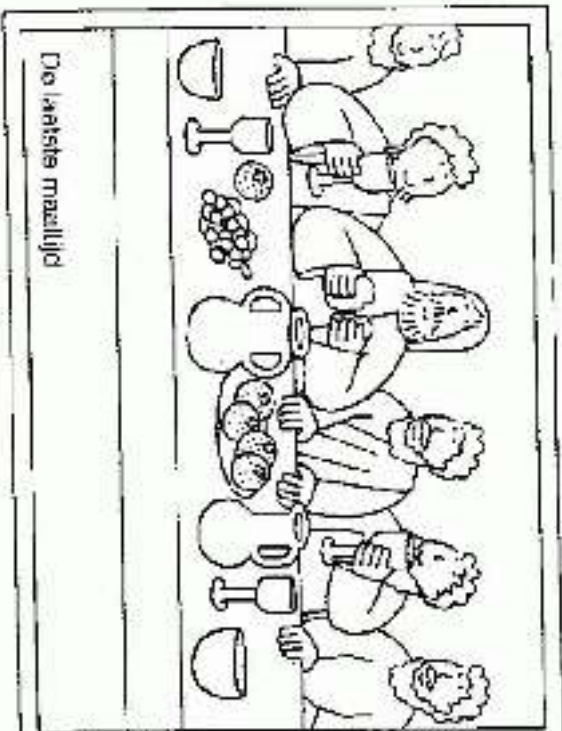
Palmezonday

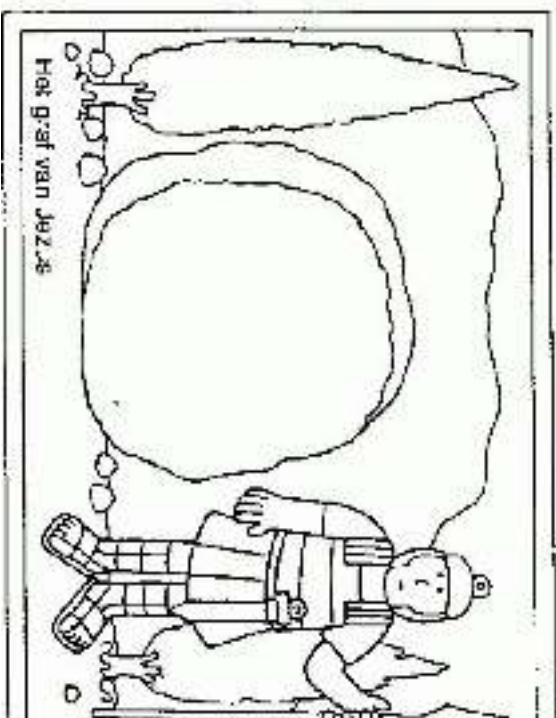
Goede vrijdag

Witte donderday

Paasaterdag

ORDE VAN DIENST VOOR DE VIERING VAN DE WITTE DONDERDAG

DE VOORBEREIDING

Welkom en mededelingen

Bemoediging en drempelgebed:

v. Onze hulp is in de naam van de HEER

g. die hemel en aarde gemaakt heeft.

v. drempelgebed

Intredezing: lied 67

Kyrie en gloria, lied 299d

DE DIENST VAN DE HEILIGE SCHRIFT

v. De HEER zal bij u zijn!

g. De HEER zal u bewaren!

v. gebed bij de lezing van de schriften

De eerste lezing: Exodus 12:15-20

Tussenzang: lied 81: 1,2,3,4

De epistellezing: 1 Korintiërs 11:23-32

Tussenzang: lied 234

De evangelielezing: Johannes 13:1-15

**U komt de lof toe, U het gezang, U alle glorie,
o Vader, o Zoon, o heilige Geest,
in alle eeuwen der eeuwen.**

Lied bij het evangelie: 998

Preek

Lied na de preek: 566

DE DIENST VAN DE HEILIGE TAFEL

De inzameling van de gaven

Lied bij gaven en gebeden: 393

Gebeden, met acclamatie 568a

De dankzegging bij brood en beker:

v. De HEER zal bij u zijn!

g. De HEER zal u bewaren!

v. Verheft uw harten!

g. Wij zijn met ons hart bij de HEER!

v. Laten wij danken de HEER onze God!

g. Het past ons de HEER te danken!

v. Ja, gezegend zijt Gij...

**... met engelen en aartsengelen, en met alle hemelse heerscharen, loven
en**

**verheerlijken wij uw glorierijke naam en prijzen wij U zonder einde en
zeggen:**

g. lied 404d

v. vervolg van de dankzegging, uitlopend op:

Laat ons dan eten en drinken, want zo dikwijls wij dit brood eten en uit deze beker drinken,

verkondigen wij de dood van onze Heer, totdat Hij komt.

g. Maranatha!

v. Laat ons bidden met de woorden die Jezus ons gegeven heeft:

g. Onze Vader ...

De breking van het brood

Terwijl het brood wordt gebroken zingen cantorij en gemeente lied 408d

De vredegroet:

v. De vrede van de HEER zij altijd met u!

g. En zijn genade zij met u!

De nodiging

De communie

Gebed na de communie

Afruimen van de avondmaalstafel

Lezing: Johannes 14:15-31

Zingen: lied 760

Avondgebed

Wij verlaten in stilte de kerk

ORDE VAN DIENST VOOR DE VIERING VAN GOEDE VRIJDAG

Stilte

Openingslied: lied 562

Gebed

Zingen: lied 580

De eerste lezing: Hosea 6:1-6

Tussenzang: lied 141

Hebreeën 9:11-15

Tussenzang: lied 557

**Lezing van de passie volgens het evangelie van Johannes,
afgewisseld met lied 587 zoals aangegeven in het liedboek**

Kruismeditatie

v. Aanschouwt dit kostbaar kruis
waaraan de Redder heeft gehangen.

g. Komt laten wij aanbidden

Zingen lied 882

*(terwijl dit lied wordt gezongen, worden bloemen bij het kruis
gelegd*

*en kan ieder die dat wil een waxinelichtje aan de Paaskaars
aansteken*

en bij het kruis neerzetten)

Gebed

Stilte

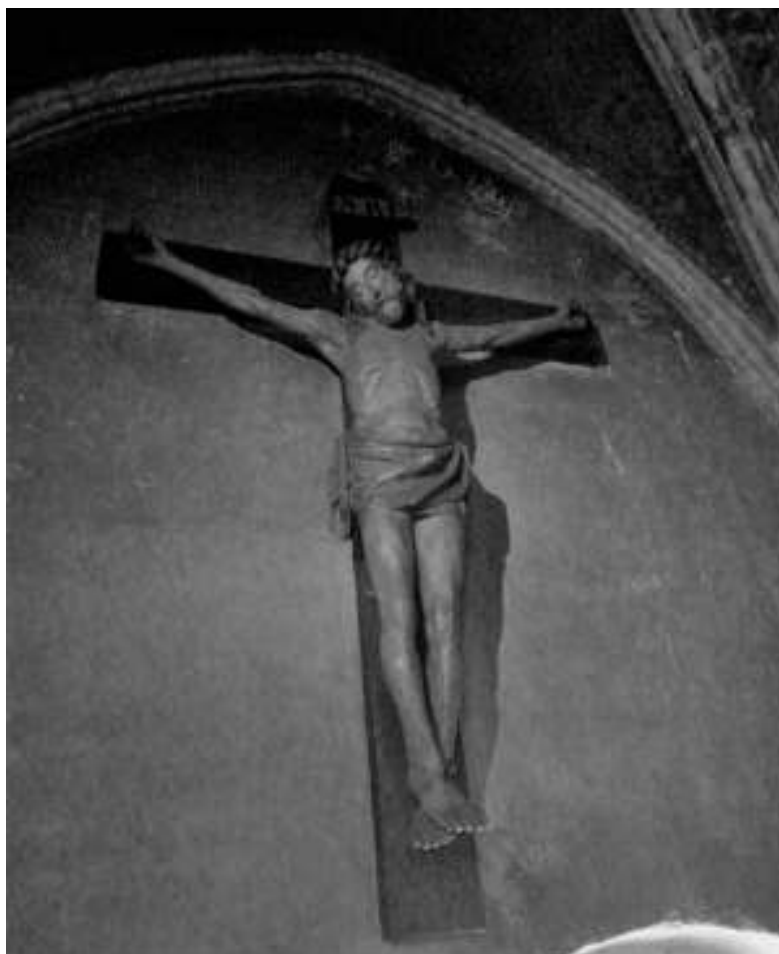
Zingen: lied 852

Voorbede, telkens beantwoord met lied 367^e

Lied ten besluite: lied 590

Onze Vader

In stilte verlaten wij de kerk

ORDE VAN DIENST VOOR DE VIERING VAN DE PAASNACHT

DE LOF VAN HET LICHT

Zingen: lied 139d

*Terwijl dit lied wordt
gezongen, wordt de Paaskaars
binnengedragen*

**Bij het aansteken van het
licht op de tafel**

*v. Gezegend zijt Gij,
Eeuwige, onze God, Koning
der wereld, die het licht
formeert en het duister
schept, Gij die de vrede doet
en alle dingen nieuw maakt.*

g. Amen.

*Het Paaslicht geven wij aan
elkaar door, totdat alle
kaarsen branden.*

Zingen: lied 600

DE SCHRIFTEN GEOPEND

k.

Waarom is deze nacht anders dan alle andere nachten? Waarom luisteren wij naar wat we al wisten en waarom gaan we terug tot in den beginne?

v.

Om niet te vergeten wie wij zijn, om te horen dat wij ménsen zijn, geroepen uit het duister in het licht.

k.

Waarom is deze nacht anders dan alle andere nachten? Want iedere avond gaan wij allen onze eigen weg, maar deze avond zijn wij allen op één plaats bijeen.

v.

Omdat wij slaven zijn geweest, maar tot vrijheid werden geroepen, omdat wij worden gered om bij elkaar te horen, omdat wij in de nacht tot vrijheid worden geroepen.

k.

Waarom is deze nacht anders dan alle andere nachten?

v.

Dit is het verhaal van onze bevrijding!

Lezing: Genesis 1:1-5

Zingen: lied 513

Lezing: Exodus 14:23-15:1a

Zingen: lied 169

DE DIENST BIJ DE VONT

Woorden bij de vont
(*inschenken water*)

Vernieuwing van de doopbeloften

v. In de doop zijn wij met Christus begraven om met Hem te worden opgewekt. Daarom vraag ik u die in deze nacht uw doop wilt beamen om op te staan, uw stem te verheffen en mij antwoord te geven:

Wilt u de HEER uw God dienen en naar zijn stem alleen horen?

g: Ja, dat wil ik.

v. Wilt ge u verzetten tegen alle machten die als goden over ons willen heersen?

g. Ja, dat wil ik.

v. Wilt u ieder slavenjuk afwerpen en leven in de vrijheid van Gods kinderen?

g. Ja, dat wil ik.

v. Schaamt u dan niet de Christus te belijden, want het evangelie is een kracht Gods tot behoud van ieder die gelooft; en antwoordt in gemeenschap met de kerk van alle eeuwen:

Gelooft u in God, de Vader, de Almachtige, Schepper van hemel en aarde?

g. Ja, ik geloof.

v. Gelooft u in Jezus Christus, zijn eniggeboren Zoon, onze Heer, die ontvangen is van de heilige Geest, geboren uit de maagd Maria, die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, nedergedaald in het rijk van de dood, op de derde dag opgestaan van de doden, opgevaren naar de hemel, en zit aan de

rechterhand van God, de almachtige Vader, vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden?

g. Ja, ik geloof.

v. Geloof u in de heilige Geest; gelooft u de heilige katholieke Kerk, de gemeenschap der heiligen; de vergeving der zonden, de opstanding des vleses en het eeuwige leven?

g. Ja, ik geloof.

v. Hij zal ons geloof aanvaarden. Hij schaamt zich niet om onze God te zijn. Hij is groter dan ons hart, groter dan onze woorden. Hij heeft de heilige Geest beloofd aan wie Hem daarom bidden. Hij is de levende in de eeuwen der eeuwen!

g. Amen

Doopgedachtenis

Allen die gedoopt zijn, kunnen naar voren komen en met het water uit de doopvont een kruis maken op voorhoofd, borst en schouders als teken van het beamen van de doop. Intussen zingen we:

Lied 353

DE DIENST VAN SCHRIFT EN TAFEL

v. De HEER zal bij u zijn!

g. De HEER zal u bewaren!

v. gebed bij de lezing van de schriften

g. Amen

De eerste lezing: Colossenzen 3: 1-4

Tussenzang: lied 625

De evangelielezing: Lucas 24: 1-10

U komt de lof toe, U het gezang, U alle glorie,
o Vader, o Zoon, o heilige Geest,
in alle eeuwen der eeuwen.

Preek

Lied na de preek: lied 624

De inzameling van de gaven

Lied bij gaven en gebeden: lied 389

De gebeden, met als acclamatie lied 458:

Zuivere vlam, verdrijf met je licht
de schaduw van de dood.

De dankzegging bij brood en beker

v. De HEER zal bij u zijn!

g. De HEER zal u bewaren!

v. Verheft uw harten!

g. Wij zijn met ons hart bij de HEER!

v. Laten wij danken de HEER onze God!

g. Het past ons de HEER te danken!

v. U komt onze dank toe, HEER onze God...

... verheffen wij onze stem om samen met al uw mensen, allen die
strijden en allen die door U zijn opgericht, heel het volk van uw
liefde, U van ganser harte de lofzang toe te zingen:

g. lied 404d

v. vervolg van de dankzegging, uitlopend op:

Laat ons dan eten en drinken, want zo dikwijls wij dit brood eten en
uit deze beker drinken, verkondigen wij de dood van onze Heer,
totdat Hij komt!

g. Maranatha!

v. Laten wij samen bidden met de woorden die Jezus ons gegeven heeft:

g. Onze Vader ...

De breking van het brood

Terwijl het brood wordt gebroken zingen cantorij en gemeente lied 408d

De vredegroet:

v. De vrede van de HEER zij altijd met u!

g. En zijn genade zij met u!

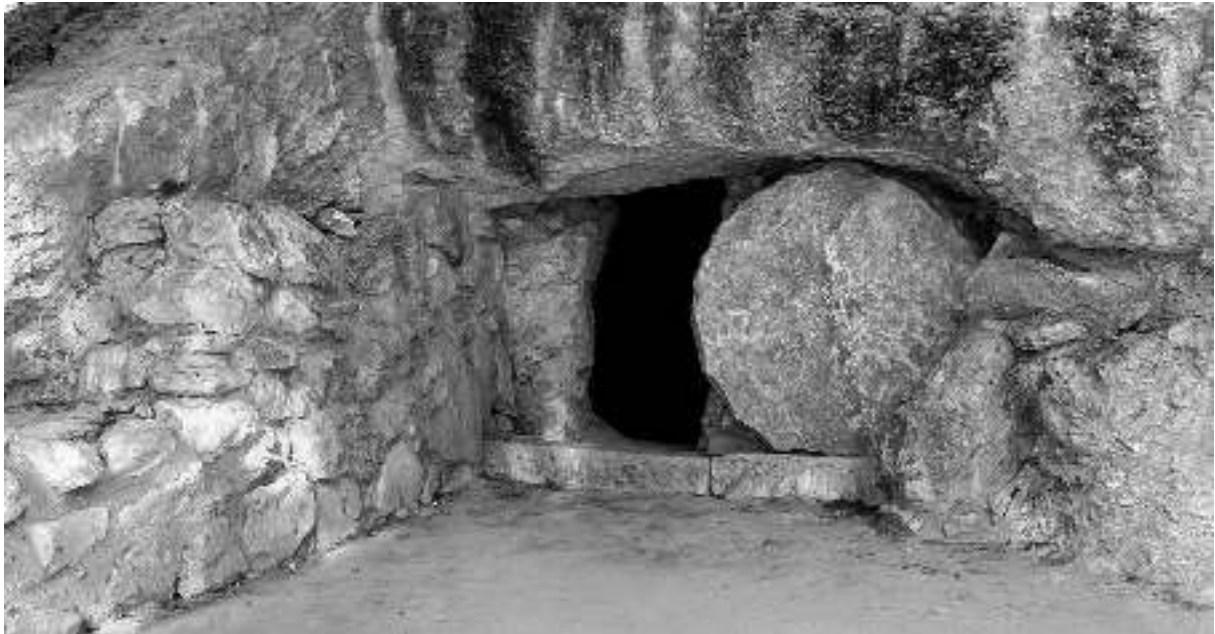
De nodiging

De communie

Gebed na de communie

Lied ten besluite: lied 634

Wegzending en zegen

Paasgroeten voor gevangenen.

In de gevangenis gemaakt

Het zijn niet zomaar groeten. De kaarten komen voort uit een project in een gevangenis. Onder leiding van de predikant gaan gedetineerden aan de slag met het thema van de 40-dagentijdcampagne 'Een nieuw begin'. Ze praten erover en bedenken met elkaar een manier om dat thema te verbeelden.

Zo'n Paasgroet doet goed. De ontvangers realiseren zich dat er aan hen gedacht wordt. En dat er mensen zijn, die zich inleven in hun situatie. "Post ontvangen is een lichtpuntje," aldus een ex-gedeteneerde die jaren in de gevangenis zat.

Pasen is een nieuw begin en het is goed om die boodschap elk jaar opnieuw door te geven.

Ook dit jaar doen we als vier gemeenten mee aan de landelijke paasgroeten actie. De bedoeling is dat er kaarten gestuurd worden naar gedetineerden. De kaarten kunnen worden getekend op 31 maart in de dienst te s'-Heer Arendskerke. Voor gemeenten die het liever in hun eigen kerk willen laten teken en is daar ook een mogelijkheid voor. U hoeft alleen uw naam in te vullen; zonder uw adres gegevens. De diaconieën zorgen dat de kaarten verstuurd worden.

HET VERLEDEN
is niet uit te wissen.
Maar bij God is altijd
een nieuw begin mogelijk.
Stop je energie
in de mogelijkheden
die Hij je
VANDAAG
geeft.

Even lekker knutselen.....

Tijdens een wandeling verbaasde ik mij over de hoeveelheid blikjes frisdrank in de berm. Ik dacht meteen aan het thema van deze 40dagentijd: een 'nieuw' begin. Deze blikjes kun je namelijk heel goed recyclen en omtoveren in prachtige kunstwerkjes.

Benodigdheden: leeg frisdrankblikje (gewassen), hobbymesje, schaar, mal van bloem, stift, priem/spijker en hamer, dun ijzerdraad, knoopje

Stap 1: Snijd de boven- en onderkant van je blik met een mesje. Pas op, het metaal kan echt scherp zijn, laat (kleine) kinderen dit niet zelf doen. Knip het overgebleven metaal door de

lengte. Maak de plaat metaal vlak.

Stap 2: Knip de papieren bloem uit en gebruik deze als mal. Maak met uitwasbare viltstift een omtrek van de bloem op het metaal.

Stap 3: Knip de bloem uit.

Stap 4: Herhaal Stap 2 en 3 met een kleinere bloemenmal.

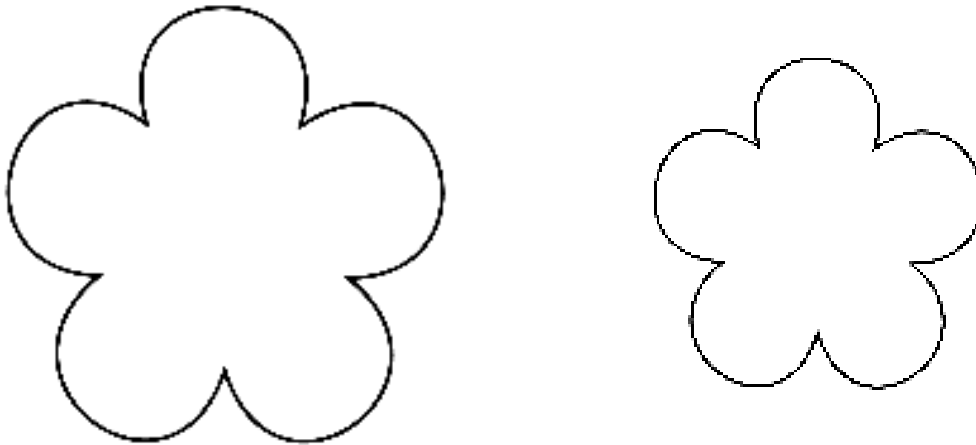
Stap 5: Leg de 2 uitgeknipte metalen bloemen op elkaar. Maak een gaatje (bijv. met spijker en hamer of priem) in het bloemenhart.

Stap 6: Ga met het dunne ijzerdraad langs de achterkant door het gaatje en maak het knoopje vast met het ijzerdraad. Buig de

bloemblaadjes zodat het er nog mooier uitziet.

Je kunt van lege blikjes (frisdrank) natuurlijk nog veel meer dingen knutselen: vlinders, vogels, libellen. Maak er een boekenlegger van of maak er meer en maak er een mobile van. Succes!

De ingrediënten van het klassieke wentelteefjes recept:

- 2 eieren
- 250 ml melk
- 1 theelepel kaneel
- 2 eetlepels bruine suiker of rietsuiker
- 70 gram boter
- 10 sneetjes oud wit brood

Bereidingswijze:

Neem een diep bord en klop daarin de eieren los. Roer vervolgens met een garde of vork de melk en suiker door het eimengsel heen (totdat de suiker volledig is opgelost). Haal de sneetjes brood door het eimengsel heen. Zorg dat het brood goed is doordrenkt.

Stapel de sneetjes brood op elkaar en giet het resterende eimengsel over de stapel brood (laat de stapel 5 minuten staan voor de lekkerste wentelteefjes).

Verhit in de tussentijd de boter in een koekenpan. Zodra de boter volledig is verhit, haal je de pan van de hittebron af. Leg, afhankelijk van het formaat van de pan, één of twee sneetjes brood in de koekenpan. Druk ze even kort (circa 3 seconden) stevig aan met een vork, en draai ze vervolgens direct om.

Plaats nu de pan terug op de hittebron. Bak circa 1 minuut per kant en draai de wentelteefjes een paar keer om.

De eerste wentelteefjes zijn nu klaar. Het duurt nu vast niet lang voordat een vrijwilliger zich meldt om je ervan af te helpen!

Er is heel veel variatie mogelijk met de wentelteefjes. De mogelijkheden zijn bijna eindeloos: wentelteefjes laten zich

gemakkelijk combineren met chocolade, fruit en vele andere lekkernijen!

Wentelteefjes zijn erg lekker, mits ze goed worden bereid. Lees de tips hieronder door voordat je begint met bakken, dan is succes gegarandeerd!

Tips voor de lekkerste wentelteefjes:

- Zet de poedersuiker, kaneel, jam, honing en/of stroop vast klaar op tafel. Ze smaken allemaal erg lekker bij wentelteefjes!
- Gebruik bij het bakken bij voorkeur oud brood. Het is ook mogelijk om wentelteefjes te maken met vers brood, maar dan vallen ze erg snel uit elkaar.
- Heb je geen oud brood in huis? Leg dan een paar uur voor het bakken enkele sneetjes brood op een broodplank. Keer ze ongeveer om het uur een keer om, dan zijn ze na 3/4 uur meestal oud genoeg om lekkere wentelteefjes van te maken.
- Je kunt bijna elke broodsoort gebruiken (ook brood met krenten is erg lekker!). Gebruik echter geen brood met spijs erin, dat zal een probleem vormen tijdens het bakken.

- Het kost wat moeite om de ware kunst van het wentelteefjes bakken onder de knie te krijgen. Geef niet te snel op, ook als ze uit elkaar vallen smaken ze nog heerlijk!
- Leg de boterhammen niet te lang in het eimengsel te weken, dan valt het brood helemaal uit elkaar en is het onbruikbaar.
- De wentelteefjes zijn het lekkerst als ze warm zijn en net uit de pan komen. Zorg er dus voor dat iedereen netjes in de rij gaat staan naast de pan!

Gedicht

Christus is niet in de wereld gekomen,
Opdat wij hem zouden begrijpen,
Maar opdat wij ons aan Hem vastklampen,
Opdat wij ons eenvoudig door Hem laten meeslepen
In het ongehoorde gebeuren van de opstanding.

Dietrich Bonhoeffer

Gebed

Trouwe God,
het valt niet mee om de berg te moeten beklimmen.
Het liefst zouden we ook een weg willen kiezen
met minder inspanning en weerstand.
Maar juist in deze periode van bezinning,
van veertig dagen voorbereiding op Uw uittocht,
beseffen we dat dit niet mogelijk is.
U leert ons dat als we opnieuw moeten beginnen,
dit alleen mogelijk is,
wanneer we wel die weg gaan,
de berg op en door het dal heen.
Daarom bidden we om momenten op onze weg
die ons verlichten,
waarop we mogen stralen
en een doorkijkje mogen hebben op Uw toekomst.
Leer ons ook samen met anderen speuren
naar die momenten waarop
we mogen baden in Uw licht!
Schenk ons die momenten van bemoediging,
verheerlijking,
zodat wij in vertrouwen en bemoedigd
onze weg kunnen vervolgen.
Amen.

Ds. Anne van Voorst

Pasen is een nieuw begin
't begin van nieuwe dromen
Het is nog klein
Het is nog pril
Maar wie het ziet
Ziet het verschil
De zomer zal weer komen

Ieder mag opnieuw
beginnen
met een onbeschreven
blad

